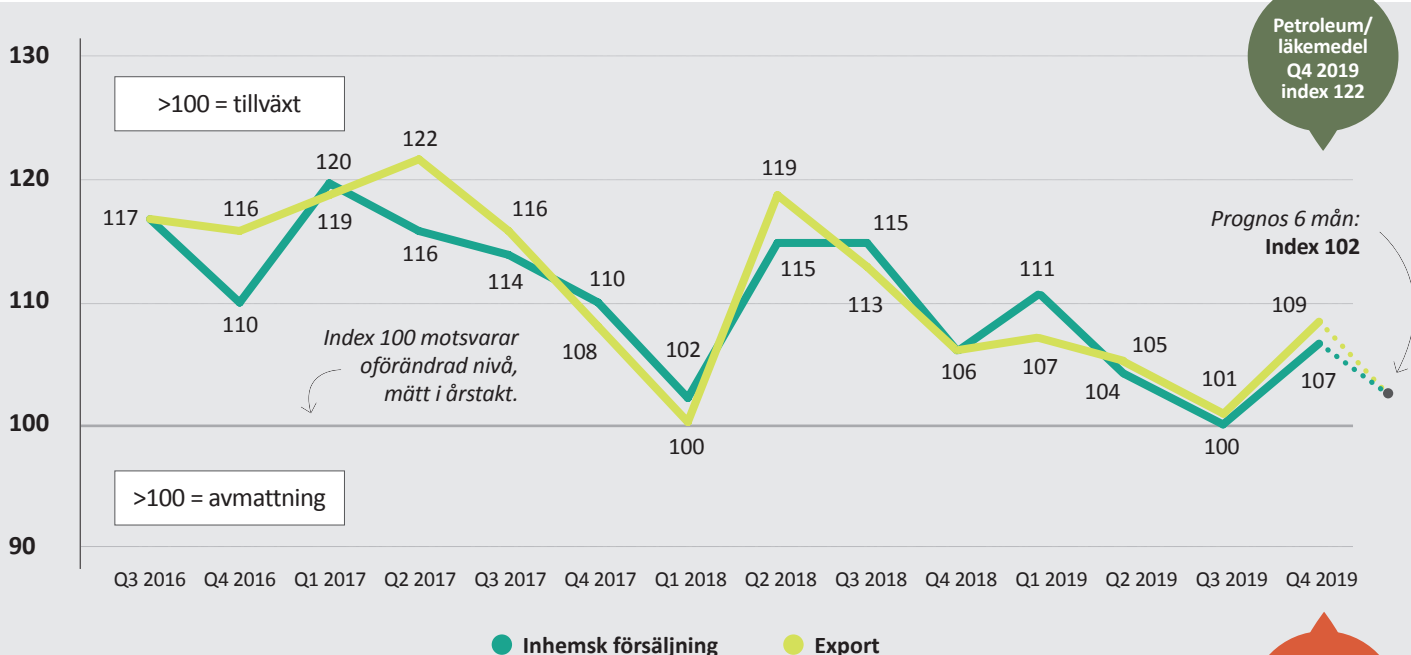

Konjunkturbrev

BILD 1. IKEM-INDEX FÖR PERIODEN Q3 2016–Q4 2019 ÖVER INHEMSK FÖRSÄLJNING SAMT EXPORTEN. INDEXVÄRDE UNDER 100 MARKERAR AVMATTNING (KONTRAKTION) I VOLYM.

Källa: IKEM

Konjunkturavmattning tydlig i IKEM-branscherna kemi och plast/gummi

Kvartal fyra 2019 visade på avgörande skillnader mellan IKEM:s delbranscher raffinaderi-, kemi-, läkemedel- och plast/gummi-produktion. Kemi och gummi/plast tappade tydligt på exportmarknaden (volym) medan raffinaderi och läkemedel rörde sig sidledes eller kraftigt upp. Skillnaderna kan förklaras av hur beroende eller oberoende av konjunkturer de olika industrigrenarna är. Antalet anställda inom raffinaderi och läkemedel ökade medan det inom kemi och gummi/plast däremot minskade något under kvartalet. Totalt innebär det en mer eller mindre oförändrad personalstyrka. Samtliga delbranscher rapporterar att det fortfarande är en utmaning att hitta rätt kompetens.

IKEM
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

Det avslutande kvartalet 2019 innebar sammantaget en viss tillväxt i exportvolymerna för den femtedel av svensk industri som utgörs av raffinaderi, kemi, läkemedel och gummi/plast. Bakom siffrorna döljer sig emellertid avgörande skillnader mellan de olika delbranscherna. Kemi och gummi/plast tappade tydligt på exportmarknaden (volym) medan raffinaderi och läkemedel rörde sig sidledes eller kraftigt upp.

Q4 index för exporten låg på 88 för kemi och gummi/plast, tydligt under index 100 som markerar skillnaden mellan tillväxt och avmattning. Volymtappet inom kemi och gummi/plast är en återspeglning av hur konjunkturberoende dessa industrigränar är. Avmattningen inom europeisk industri, med Tyskland i spetsen, tynger svensk kemi- och plast/gummiexport. Svensk läkemedellexport däremot skördar tydliga framgångar. Läkemedelsindustrin är till stor del oberoende av den globala konjunkturen, att det går bra för svensk läkemedelsindustri är därmed mer ett kvitto på att svenska bolag har en attraktiv portfölj och att det finns en stark global efterfrågan. Det är bara att konstatera att det är ovanligt stor skillnad i verksamhetsförutsättningarna mellan IKEM:s delbranscher just nu.

FORTSATT AVMATTNINGSFAS

Den globala konjunkturen har alltsedan hösten 2018 varit inne i en avmattningsfas, vilket också syns i IKEM-index över tid (bild 1). Diverse ledande indikatorer globalt pekar för närvarande på att avmattningen bottnar i år för att 2021 vända svagt upp. Det är dock ett förhållandevis bräckligt konjunkturscenario som målas upp av de flesta ledande prognosinstitut. IMF spår exempelvis i sin senaste prognos att Eurozonens BNP växer med 1,3 procent under 2020 och med 1,4 procent under 2021.

Oavsett vad man tror om förutsägelseerna om den globala/regionala tillväxten går det inte att helt bortse från Coronavirusets förlamning av den Kinesiska ekonomin. De förlängda produktionsstopp efter det kinesiska nyårsfirandet i stora delar av landet, som viruset orsakar, riskerar att tillfälligt bromsa industriproduktion i resten av världen. I dagens alltmer globalt sammanflätade industriella värdekedja är det oundvikligt att breda produktionsstörningar i en central

ekonomi som Kina fortplantar sig till resten av världen.

Biter sig virusepidemin fast i Kina en längre tid och om viruset börjar mutera och/eller sprider sig i större omfattning till andra länder – ja då skjuts konjunkturvändningen i värsta fall upp i motsvarande mån, men något varaktigt avtryck i konjunkturen kommer Coronaviruset med dagens kunskap knappast göra.

INGEN TILLVÄXT I SIKTE

Produktionsprognosen IKEM-företagen lämnar för det kommande halvåret är försiktig. Trots att den företrädesvis är gjord före kunskapen om Coronavirusets omfattning. Totalt sett ser företagen ingen tillväxt i sikte första halvåret 2020, uttryckt i index 102. Intressant är att skillnaden mellan delbranschernas prognoser är obefintlig, båda huvudgrupper; raffinaderi och läkemedel vs. kemi och gummi/plast, noterar index 102.

Ur ett rent IKEM-perspektiv är det direkta beroendet av import av rå/insatsvaror från Kina mycket marginellt och ser därmed inte ut att leda till några svenska produktionsstörningar. Importvärdet, branschrelaterat, inom IKEM-branscherna landar på cirka 5 miljarder SEK 2019 (IKEM:s prognos). Det kan jämföras med det svenska exportvärdet till Kina från motsvarande branscher på drygt 23 miljarder (IKEM:s prognos) där den huvudsakliga exportvaran är läkemedel (77 procent).

Lokala distributionssvårigheter i landet av läkemedel är den stora risken sett ur ett svenskt exportperspektiv. Andelen IKEM-export i termer av rå/insatsvara för vidare förädling i Kina är däremot högst begränsad och därmed också risken att en vikande export till landet blir kännbar för kemiexportörerna. Indirekt däremot kan efterfrågan på svenskproducerade rå/insatsvaror få sig en törn om stora industrikunder i Europa tvingas dra ned på tillverkningsstakten som en effekt av störda Kinaleveranser.

UTMANANDE HITTA RÄTT ARBETSKRAFT

Antalet anställda ökade under Q4 för IKEM totalt. Det är en direkt effekt av personalexpansionen inom raffinaderi och läkemedel medan kemi och gummi/plast däremot

TABELL 1. UPPLEVER FÖRETAGET NÅGRA SVÅRIGHETER VID REKRYTERING INOM DESSA YRKESGRUPPER?

Källa: IKEM

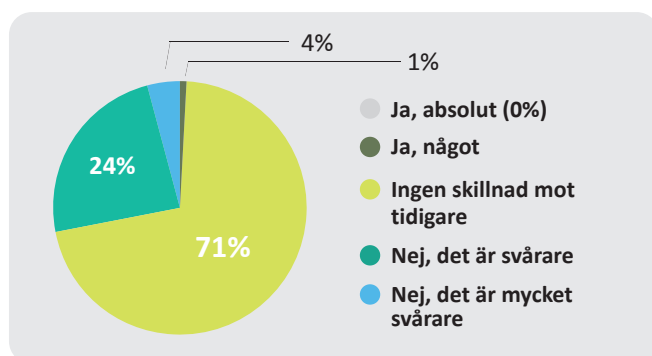
	Processoperatörer	Tekniker	Ingengörare	Kemister	IT/programmering	Övr tjänstemän
Inga svårigheter	32%	52%	36%	38%	66%	75%
Vissa svårigheter	65%	29%	45%	46%	32%	24%
Stora svårigheter	3%	19%	19%	16%	3%	1%
Summa "svårighet"	68%	48%	64%	62%	34%	25%

minskade på antalet anställda under kvartalet, allt enligt samma konjunkturlogik som beskrivits ovan. Prognosen över antalet anställda det kommande halvåret är en mer eller mindre oförändrad personalstyrka för IKEM totalt. Det går inte att spåra några avgörande skillnader i personalprognosen mellan delbranscherna.

För IKEM-företagen överlag är dock tillsättningar av vakanta tjänster fortsatt utmanande. Den avmattning som märks i svensk industriproduktion har ännu inte resulterat i ett större utbud av kvalificerade arbetsökande på den svenska arbetsmarknaden. Åtminstone inte sett ur ett strängt IKEM-perspektiv, där en övervägande andel medlemsföretag menar att det inte skett någon förändring under det senaste året när det handlar om hur lätt/svårt det är att finna eftersökt kompetens (bild 2). En dryg fjärdedel av företagen uttrycker snarare att rekryteringsprocesserna har blivit ännu svårare jämfört med för ett år sedan. Processoperatörer, kemister och ingenjörer är samtliga yrkeskategorier som företagen upplever problem med att finna. En femtedel av företagen menar att det till och med är mycket svårt att finna tekniker och ingenjörer. För grupperna "övriga tjänstemän" och "IT/programmerare" är det något enklare att finna personal (tabell 1).

BILD 2. UPPLEVER FÖRETAGET, TOTALT SETT, ATT DET UNDER DET SENASTE ÅRET BLIVIT ENKLARE ATT FINNA EFTERSÖKT KOMPETENS TILL FÖRETAGET?

Källa: IKEM

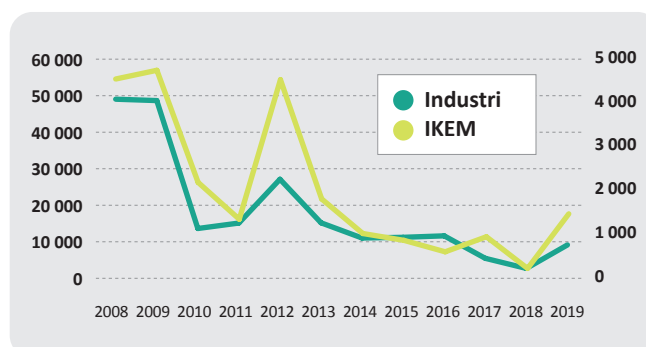
Antalet varsel inom IKEM-branscherna ökade tydligt 2019, dock från extremt låga nivåer 2018 (bild 3). Som framgår av IKEM-index uppdelat på delbranscher är det inom kemi och plast/gummi som antalet varsel ökat och också realiserats i form av ett svagt vikande antal anställda under Q4.

Så länge inte konjunkturen överraskar ordentligt på nedsidan förefaller varsel på dagens något högre nivåer, jämfört med för ett år sedan, kunna hanteras genom att mycket av den kompetens som varslas kan växla till andra arbetsgivare inom IKEM-sfären.

Kostnadsutvecklingen på inköp av rå/insatsvara planade ut under 2019 att döma av IKEM-index. Det är en utveckling strängt kopplad till prisutvecklingen på världsmarknaden för

BILD 3. ÅRLIGT ANTAL VARSEL INOM IKEM-BRANSCHERNA (HÖGER AXEL) SAMT TOTAL INDUSTRI (VÄNSTER AXEL).

Källa: Arbetsförmedlingen

råolja (bild 4). Trots ambitionen att gå över till biobaserade råvaror används olja fortfarande i mer eller mindre förädlad form i stora delar av IKEM-branschernas produktion. Enligt svaren på konjunkturenkäten har oljepriset, hos knappt hälften av företagen, ett helt avgörande, eller mycket stort inflytande på kostnadsutvecklingen. För en majoritet av företagen slår därmed förändrade världsmarknadspriser på råolja rätt tydligt på kostnadsmassan. En andel om 42 procent anger ett betydligt svagare "oljekostnadsavtryck". För närvarande talar de flesta prognoser för att oljepriset de närmaste åren rör sig upp mot 60-70 USD fatet i takt med att det globala konjunkturförloppet ändrar riktning.

TABELL 2. HUR STORT INFLYTANDE HAR VÄRLDSMARKNADSPRISET PÅ RÅOLJA PÅ ERT FÖRETAGS KOSTNADER FÖR INKÖP AV INSATS/RÅVARA?

Flera svarsalternativ möjligt. Källa: IKEM

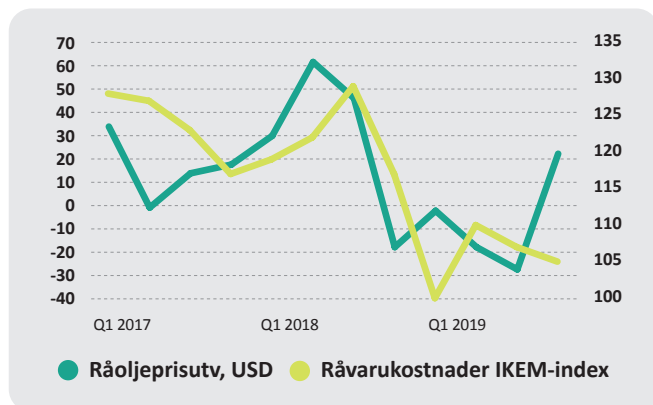
Helt avgörande inflytande	31%
Mycket stort inflytande	15%
Stort inflytande	13%
Visst inflytande	35%
Litet inflytande	7%

AVTAGANDE PRODUKTIVITETSTILLVÄXT

Att en stor del av IKEM-branscherna är inne i en avmattningsfas går att läsa av också i hur företagens produktivitet (arbetsproduktivitet) utvecklats över tid. IKEM:s egna tidsserie är begränsad till tre år och 12 kvartalsobservationer. Det är tydligt (bild 5) hur andelen nettopositiva i produktivitetssammanhang rört sig tydligt nedåt under perioden (nettopositiva = andelen som uttryckt att

BILD 4. IKEM-INDEX (HÖGER AXEL DÄR 100 MOTSVARAR OFÖRÄNDRAD UTVECKLING I ÅRSTAKT) ÖVER KOSTNADSUTVECKLINGEN FÖR INSATS/RÅVARA SAMT PROCENTUELL UTVECKLING AV RÅOLJA I USD (PROCENT, VÄNSTER AXEL).

Källa: IKEM och Macrobond

produktiviteten ”ökat” eller ”ökat mycket” minskat med andelen som anger att den ”minskat” eller ”minskat mycket”).

Det går naturligtvis inte med säkerhet uttala sig om vad som utlöst den trendmässiga försvagningen av andelen företag som rapporterar om förbättrad produktivitet. Det är dock troligt att det till delar är kopplat till den vikande konjunkturen. Men det ska också påpekas att arbetsproduktiviteten även vid långvarig högkonjunktur och ett högt resursutnyttjande viker ner, för att sedan tappa ytterligare vid en konjunkturedgång. Konjunkturtoppen är dock passerad för samtliga IKEM-branscher, läkemedel undantaget. Konjunkturavmattningen som förklaringsvariabel förefaller därmed vara betydande i produktivitetstappet under de senaste åren. Framöver är det också svårt att se hur arbetsproduktiviteten skulle börja röra sig uppåt igen, givet de försiktiga tillväxtprognoser företagen förutspår.

BREXIT OROAR INTE IKEM-FÖRETAGEN

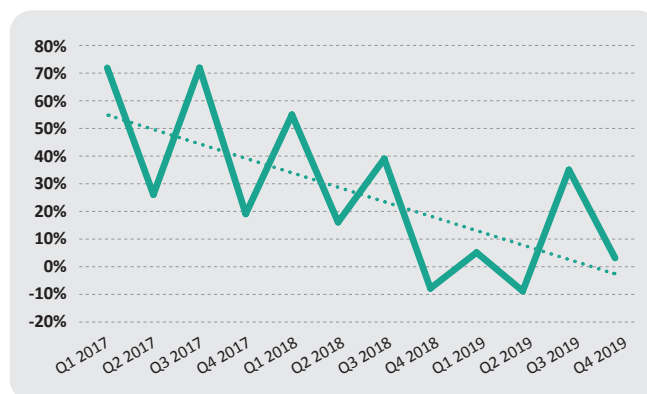
Brexit är nu ett faktum, Storbritannien har lämnat EU. Enligt utträdesavtalet inträder parterna i en övergångsfas som i stora delar innebär ”business as usual”. Samtidigt tar förhandlingar vid om hur den framtida relationen mellan handelsparterna ska se ut. Inte minst är det av stort intresse för svenskt vidkommande att ett framtida handelsavtal mellan Storbritannien och EU inte innebär fördyrande handels hinder av olika slag.

För IKEM-företagen är Storbritannien en viktig exportmottagare. Av den samlade svenska varuexporten januari-november 2019 var en knapp femtedel (23 procent) IKEM-export. För olje- och petroleumindustrin var Storbritannien en central exportkund med 11,7 av det samlade exportvärdet under perioden. Det var ändå en minskning med en procentenhet jämfört med samma period 2018.

BILD 5. TRENDMÄSSIG PRODUKTIVITETS-UTVECKLING BLAND IKEM-FÖRETAGEN.

Nettotal = andel företag som angav olika grader av produktivetsförbättring minskat med andel företag som angav olika grader av minskande produktivitet.

Källa: IKEM

För övriga IKEM-branscher, kemi, läkemedel och gummi/plast, var Storbritanniens exportandel väsentligt lägre på mellan 3,5–4,3 procent. Det var också klart lägre än andelen för den samlade svenska varuexporten på 5,5 procent.

Hur tror då IKEM-företagen att Brexit påverkar deras handel med Storbritannien under de närmaste åren? Faktum är att en övertygande majoritet (97 procent) inte hyser vare sig förhoppningar eller pessimism vad beträffar möjligheterna att öka sin export till landet. De räknar snarare med oförändrade exportvolymerna till landet de kommande åren. Med tanke på att exportprognosen allmänt är försiktig just nu, förefaller själva Brexitkomponenten som förklaringsvariabel vara relativt begränsad. Det är också de signaler som IKEM-företagen skickat ut i tidigare konjunkturenkäter. Det har där gått att slå fast att företagen inte varit så bekymrade vad gäller negativa handelseffekter av ett Brexit.

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 307 miljarder kronor 2018. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
070-497 11 98
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se